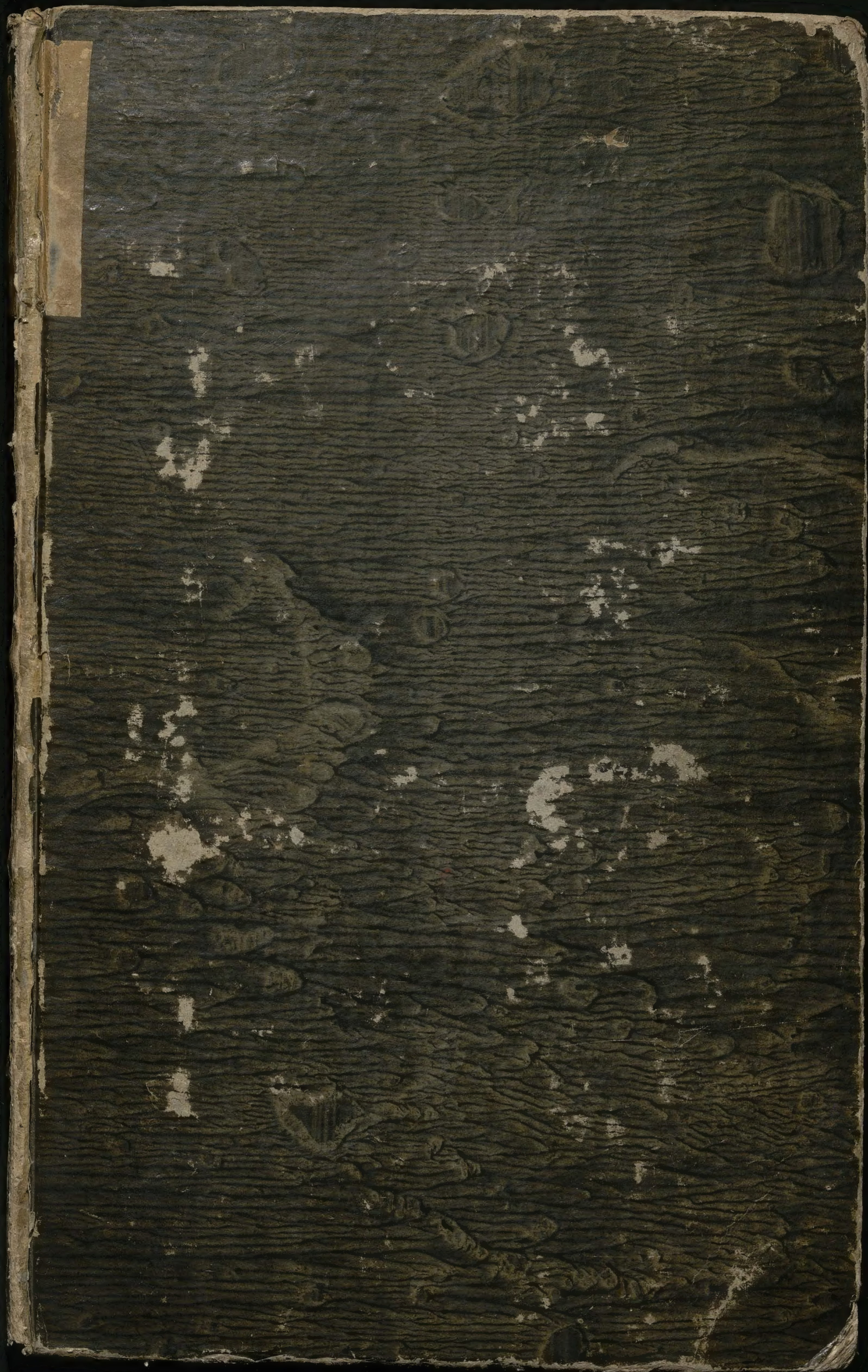

~~3285 Prawo.~~

VIII. a. 28.

M O W A

JASNIE WIELMOZNEGO

O Y R Z Y N S K I E G O

POSŁA PODOLSKIEGO

M I A N A

w Izbie Senatorſkiey na Seſſyi Dnia 23. Października 1786.

NAYJASNIEYSZY PANIE.

PRZESWIETNE RZECZYPOSPOLITEY SEYMUIĄCE STANY.

ZNAM doſkonale, KROLU Nayiaśnieyſzy, że nie w tłumie słownego wielbienia, y upiękrzonych wymowy wyrazow, zaſadzaſz W. K. Mść iſtotną Panowania ſwoiego ſławę. Zna cały Narod Panie Miłościwy, że ią tam ſzukaſz y umieſzczaſz, gdzie Mądrzy Narod ſwoy prawdziwie kochaiący zakładać ią zwykli Krolowie; lecz znam y to, iż trudno ieſt niewſpomnieć, co nam w Panowaniu W. K. Mci miłość i troſkliwość Jego dla Oyczyzny każdodziennie wyſtawia.

Pieczołowitość W. K. Mci o dobro Publiczne, naywidoczniey na czele Woyſka wydawać ſię zdaie, winien Narod wdzięczność Tobie Nayiaśnieyſzy PANIE, gdy za Panowania Twego, żołnierz Polſki uzbroiony, ubrany, muſztrowny, y płatny pełniąc w przepiſaney karności powinność ſwoią uwiecznia pamięć Krola, ktoremu ſłuży. Ale nie tu ieſzcze zamknięty cel ſtaranności W. K. Mci, aby Woyſko Litewſkie odebrało należytość, Skarb Twoy Nayiaśnieyſzy Panie w ſtu dziewiędziesiąt dziewięć tyſięcach, czterechſet czterdzieſtu dziewięć złotych otworem ſtanął, y ſzczupłość Skarbu Litewſkiego zaſtąpił, okazałeś W. K. Mść, że gdy nie możeſz, ile chceſz, chceſz przynaymniey, ile możeſz, z ſtarania y troſkliwości Twoiey Dobroczynney Nayiaśnieyſzy Panie, aby mieſzkaniec od kwaterunku, żołnierz był wolen od niewygody. Budowla Koſzar Panowania W. K. Mci zaſzczytną noſi cechę.

Lecz zoſtawſzy wyznaczony od Stanów Rzeczypoſpolitey do Examinowania Rady Nieuſtaiącey y z powinności Urzędu, y z obowiązków wykonaney przyſięgi, dłużny ieſtem rzetelne dać prawdzie świadectwo. Łącząc zatym U-

rzędowanie, z nieſkazitelnością ſumienia, wyſtawiam Oczom W. K. Mci y Seymuiącey Rzeczypoſpolitey, czynności teyże Rady, mòwić będę o nich, iak mnie iſtota rzeczy y własne przekonywa przeświadczenie.

Rada przy Boku W. K. Mci Nieuſtaiąca wydała na dniu 29. Mieſiąca Kwietnia 1785. Roku zlecenie Departamentowi Woyſkowemu, aby ułożył Regulamen, dla Kawaleryi Narodowey y Pułkòw Przednieyſzey Straży ſzczegulnie, czemu? bo te dotąd żadnego nie miały.

Departament Woyſkowy użył tey zlecenia ſobie od Rady Nieuſtaiącey ſprężyny, do ſteru ſzczegulney woli, y upodobania ſwoiego, dwa kroki przeciwne zleceniom Rady dopełnił.

Rada zleciła Departamentowi Woyſkowemu, aby ſam ułożył Regulamen dla Kawaleryi Narodowey, y Pułków Przedniey Straży, Departament zaś, Porucznikom teyże Kawaleryi, y Majorom Przedniey Straży, z przydanemi iednym lub dwoma Konſyliarzami układać tenże Regulamen nakazał.

Rada chciała mieć Przepiſaną ſubordynacyą ſtarſzym, porządek, muſztrę, y ubior, Departament Woyſkowy młodſzych do przepiſania powinności ſtarſzym wyznaczył?

Rada chciała mieć tylko Regulamen dla Kawaleryi Narodowey y Pułkòw Przedniey Straży, bo te dotąd żadnego nie miały, Departament Woyſkowy mimo wiedzy y zlecenia Rady, wydał ſamowładnie oprocz tego drugi ſłużby Obozowey y Garnizonowey dla całego Woyſka, y na czele ſwoim go umocował Ordynanſem.

Rada na dniu 12 Lipcu 1785. Roku złożony od Departamentu Regulamen, dla Kawaleryi Pułkòw Przedniey Straży, approbowała, y potwierdziła, Departament Woyſkowy, o drugim właſnowolnie wydanym, zamilczał, nie wſpomniał, y nie odebrał umocowania.

Rada Nieuſtaiąca miała ſobie daną wolność Konſtytucyą 1776. roztrząſania Regulaminu 1775. mocą Stanòw Rzeczypoſpolitey ztwierdzonego, poprawienia, lub odmienienia, coby znalazła z polepſzeniem naywięcey względem Lokacyi Woyſka, lecz to pozwolenie było dla całey Rady *in Pleno*.
Examinuiąc czynności Rady Nieuſtaiącey, pod żadną nie

znalazłem Seſſyą, ani o roztrząśnieniu Regulaminu 1775. *in pleno*, ani o zleceniu Departamentowi Woyſkowemu wykonanie tego dzieła: Prawo zaś chciało dawnieyſzy Regulamen mieć tylko poprawiony, ale nie nowy ſtworzony, co iednakże ſamotnie Departament Woyſkowy dopełnić domyślił ſię. Ten zatym nowy Regulamen który przepiſem ma bydź dla całego Woyſka, ſłużby Obozowey y Garnizonowey Departament Woyſkowy ſwoim domyſłem rozesłał po iednym Exemplarzu dla każdego Officiera Regimentów z wydanym Ordynanſem do Kommenderuiących Generałów Dywizyami, zalecaiąc czynienie ſłużby podług nowego, nie znoſząc dawnego.

Z milczenia o Regulaminie 1775. Roku Departamentu Woyſkowego, wynika Nayiaśnieyſzy Panie y Prześwietne Rzeczypoſpolitey Stany ucisk Prawa, porządku ſłużby, y ſubordynacyi Woyſkowey:

Cierpi prawo gdy nowy Regulamen, trzy dotąd w Woyſku Oboyga Narodów nieznayduiące ſię, kształtuie y ſtwarza Rangi, to ieſt Generała Kawaleryi, a tego umieſzcza przed Generałem Artylleryi, lubo wſzyſtkie niemal Konſtytucya pierwſzym go po Hetmanie Polnym kładą; drugą Generałe Piechoty, trzecią Generała Kwatermiſtrza; którego powinność w Woyſku Polſkim Obożny Polny zawſzę ſprawował; Majorów Kawaleryi Narodowey Szarże, że ſą potrzebne nie przeczę temu, lecz takową potrzebę Departament Woyſkowy winien był przełożyć Stanom Rzeczypoſpolitey, gdy one ſzczegulnie maią moc prawodawczą uſtanowienia Szarz nowych, lecz nie Departament Woyſkowy. Sztandarowych Rangi w Kawaleryi Narodowey, umieſzczone zaraz po Namieſtnikach mogą bydź przez pierwſzego Towarzyſza zaſtępowane, gdy utrzymanie tychże Sztandarowych, rachuiąc tylko iak Towarzyſzą po złotych 1000. wynoſiłoby do Roku zło: 24000. y to ieſt Dziełem Departamentu, co tylko Prawodawczym bydź powinno.

Cierpi porządek ſłużby, gdy w nowym Regulaminie obowiązki Generała Kwatermiſtrza y Kommendanta Fortecy ſą ſzczegulnie opiſane, oraz iak ciż maią bydź doſkonałemi, o innych zaś wyżſzych y niżſzych Rangach żadnego nie czyni wſpomnienia, żadnych nie wkłada obowiązków tak iak Regulamen 1775. Roku; więc ci nie maiąc nowych przepiſanych Prawideł dawnemi ſię rządzić muſzą, a przez to cierpi porządek ſłużby.

Subordynacya Woyskowa, uięciem powagi Generałom kommenderuiącym, przez upoważnienie Kommendantów Brygad, y Szeffów Regimentów y Pułków zostaiacych pod władzą Generałów Lieutenantów y Majorów Dywizyi w nadaniu im wolności urlopowania wszystkich Sztab y Ober Officierów podług woli bez Refferencyi do Generałów, Kommenderuiących, iak na karcie 124. Rozdział 23. §. 2. O Urlopach opisuie, zastanowić się racz W. K. M. y Wy Prześwietne Stany, iakowa ztąd wynika konsekwencya, gdyby wypaść miał Ordynans wokuiący na Kommendę, lub inne zdarzenie, Osoby tey lub owey podług iey zdolności od Generała Dywizyi, musiałby tenże, albo wprzód zapytać się Podkommendnego Brygadyera lub Szeffa, czyli ten Officier iest przy Regimencie, albo odesłanoby mu Ordynans z oznaymieniem, że się nieznayduie, a gdyby ieszcze w czasie niemogącym mieć zwłoki, a przez to czyliż nie cierpi Subordynacya Woyskowa?

Rada Nieustaiąca uchyliła Zdanie J. W. Woiewody Ruskiego pod Dniem 11. Stycznia 1785. lubo te sprawiedliwie, powinno było bydź przyięte, bo, nie, aby z wycieńczeniem skarbu nowe wynaydować y stanowić Szarze, ale raczey aby liczba Gemeynów dla zasłony kraiu ustanowiona była. Proiekt ten był do oszczędzenia Skarbu wydatków y bespieczeństwa Granic Narodu. Smutne nas uczy doświadczenie, że żołnierz zagraniczny wpada bezprzeszkodnie do Kraiu, bierze z łona Oyczyzny y własnego maiątku Obywatelów, uchodzi drogą przemocy bez oparcia naymnieyszego z dziełem Offiar ziemsty swoiey, iak mieliśmy dopełniony na Osobie JP. Bielskiego przykład.

Składam to moie wniesienie przed Tronem W. K. Mci składam przed wami Prześwietne Rzeczypospolitey Stany; Waszą iest własnością, zastanowić się nad źrzodłem rzeczy, y na dal przeyrzeć wypływaiących z niego wylewów, w Waszey iest mocy Prawodawczey, znieść co iest nieprawnego, ustanowić co znaydziecie potrzebnego; mego zaś Głosu iednym było celem miłość Oyczyzny, y nieskazitelność sumienia.

---

w Starym Mieście. pod Numerem 58.

w Drukarni PIOTRA DUFOUR, Konsyliarza Nadwornego J. K. Mci, Dyrektora Prześwietney Szkoły Rycerskiey, Uprzywileowanego na *Awiski*, czyli *Doniesienia Tygodniowe*.

Biblioteka Jagiellońska
stdr0024205

